

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland

ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

M. C. Mathiesen: Skoleforeningen. — Cl. Eskildsen:
Rester af vore Forfædres hedenske Tro. — Jens Laurit-
zen: Aaret 1830.

Nr. 7. — 1. JANUAR 1930. — 6. Aarg.

KJØBENHAVNS HANDELSBANK

KJØBENHAVN

ETABLERET 1873

Aktiekapital (fuldt indbetalt) . . . Kr. 50.000.000

Reservefond 31.016.061

FILIALER I:

AABENRAA - AARHUS - ESBJERG - GRAASTEN
HADERSLEV - HORSSENS - KALUNDBORG - ODENSE
RANDERS - RØNNE - SØNDERBORG - TOFTLUND
TØNDER - VIBORG - VARDE

Biler udlejes H. Jensen Toft

altid pæne og under paalideligt

Førerskab.

Ogsaa over Grænsen.

Humlekærren, Tønder

Tel. 255.

Indmeld Dem i

„Historisk Samfund for Sønderjylland“

og tegn Abonnement paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

Skoleforeningen.

Af M. C. Mathiesen i „Vor Fremtid“ 1907.

I de fyrretyve Aar, der er forløbne, siden Hertugdømmet Slesvig paa Trods af Tilsagnet i Pragfreden om, at Befolkningen i Nordslesvig ved en fri Afstemning selv maatte afgøre, om den vilde høre til Danmark som før eller forblive hos Preussen, blev indlemmet i dette, danner Bestræbelserne for at fortyske Befolkningen en fortsat Kæde af tiltagende Styrke og Udstrækning.

Dette gælder navnlig Bestræbelserne for at fortrænge Befolkningens Modersmaal, det danske Sprog og sætte Tysk i Stedet.

Dertil sigtede Sprogforordningen af 1871, hvorved der paabødes 6 Timers Undervisning i Tysk ugentlig i alle Folkeskoler, og Anordningen af 1878, hvorved dette Timetal fordobledes samtidig med, at Tysk gjordes til Undervisningssprog i flere af Skolefagene, de saakaldte Realfag (Historie, Geografi, Naturhistorie og Regning). Og dertil sigtede mere end noget andet Sproganordningen af 18. December 1888, hvorved der i alle nordslesvigske Skoler indførtes tysk Undervisningssprog i samtlige Skolefag med Undtagelse af nogle Religions-timer.

Den danske Befolkning har under det preussiske Styre maattet døje megen Tilsidesættelse og taale mange Slag; hin Anordning er, ret beset, maaske den stærkeste og haardeste, der hidtil har ramt den.

Hvordan skulde det herefter blive muligt at bibringe den opvoksende Slægt det fornødne Kendskab til Modersmaalet, naar der ikke alene ikke længere undervistes deri i Skolerne, men naar, som Tilfældet var og vedvarende er, at Privatundervisning i Dansk var forbudt?

Ja, Børnene skulde nok lære at *tale* Dansk som hidtil. En Befolknings Mundart lader sig ikke fortrænge ved et Pennestrøg eller paa Kommando, allermindst hvor Befolkningen som her har en vaagen Nationalfølelse og kender Sprogets Betydning som Bindeled mellem sig selv og sine Folkefrænder i Danmark. Men selv om Børnene hjemme og i deres Omgivelser talte Dansk, lærte de ikke at beherske Sproget. Rigtignok er det nordslesvigske Almuesprog ikke saa meget forskelligt fra det danske Skriftsprog, at ikke enhver, som taler det

første, ogsaa med nogen Øvelse kan læse det sidste; men derfra og til selv at kunne skrive det nogenlunde rigtigt, er der et Spring, aldeles bortset fra, at Skriftsproget er rigere paa Ord og Udtryk, særlig for abstrakte Begreber, end det daglige Omgangssprog.

Den i 1880 oprettede „Forening til det danske Sprogs Bevarelse i Nordslesvig“ sørgede rigtignok for Udbredelsen af gode danske Bøger, og i mangt et Hjem øvedes Børnene ogsaa i at skrive Dansk; men selv i dette Tilfælde lærtes Sproget alligevel ufuldkomment. Den udelukkende tyske Skoleundervisnings Indflydelse gjorde sig gældende ved, at Børnene anvendte tyske Bogstaver i danske Ord og brugte tyske Vendinger. De Stile, der nu og da indleveredes til „Illustreret Børneblad for Nordslesvig“, var talende Vidnesbyrd i den Henseende. Og saa kunde man endda godt med Sikkerhed forudsætte, at de Børn, der indsendte saadanne Stile, levede i Hjem, hvor Sansen for Sproget og Kærligheden til Modersmaalet var særlig levende og bidrog til, at Børnene undervistes og øvedes deri, saa langt de ældre Familienmedlemmers Evner strakte og deres Tid tillod det. Men saadanne Hjem bliver alligevel kun Mindretallet. Den langt overvejende Part af Børnene voksede op uden at faa endog kun nødtørfdig Øvelse i det Sprog, de talte, udenfor det rent dagligdags. Under saadanne Omstændigheder laa det saare nær, at det maatte gaa tilbage med Kendskabet til det danske Sprog; men det var jo ogsaa det, der af Magthaverne var tilsigtet ved at udelukke det fra Skoleundervisningen, endskønt man tit nok har kunnet høre Forsikringer om, at det ingenlunde var Hensigten at fortrænge Befolkningens Modersmaal. Men dermed mentes ikke det danske Bogsprog; det, paastaas der fra tysk Side, er et lige saa fremmed Sprog for de dansktalende Nordslesvigere som Tysk. Forsikringen gjaldt kun Omgangssproget, og det var jo i Grunden ikke saa forunderligt, at man ikke vilde fortrænge dette; dertil savnede man baade Magt og Midler.

Der blev selvfølgelig gjort Indsigelse mod Anordningen af 1888 baade paa Provstisynoderne, Provinssynoden og i den preussiske Landdag; men, som det var at vente, Regeringen forblev ubønhørlig, end ikke et stort Antal nordslesvigske Præsters gentagende Andragende om, at der i Skolen maatte blive undervist to Timer om Ugen i Dansk til Støtte for den danske Religionsundervisning, har man villet bevilge, uagtet man i dette Tilfælde ikke ret vel kunde beskyldte Ansøgerne for, at deres Andragende var fremgaaet af politiske Bevæggrunde, en Paastand, hvormed Indsigelserne fra dansk Side altid er blevne mødte.

Maalet for de tyske Bestræbelser er at fortrænge Danskheden indenfor det preussiske Magtomraade; men man kan sige sig selv, at saa længe der i Nordslesvig findes en dansktalende Befolkning, vil

der ogsaa findes dansk Sindelag. Gennem Sproget paavirktes Befolkningen. Gennem det danske Sprog bliver Befolkningen i Nordslesvig delagtig i det danske Folks Kultur og Aandsliv og faar styrket Bevidstheden om, at den selv er en Del af dette Folk. Tyskerne ved godt, at det aldrig vil lykkes dem at fortyske Nordslesvig, med mindre de formaar at fortrænge det danske Sprog og derved at faa uddybet en Kløft mellem Befolkningen og dens Folkefrænder i Danmark samt ved at sætte Tysk i Stedet at faa den bibragt den Overbevisning, at den er en Del af det tyske Folk.

Men ogsaa den danske Befolkning har erkendt dette og ved, hvad det gælder, og hvorfor der er blevet og stadig bliver rettet saa systematiske Angreb paa dens Modersmaal. Jo stærkere det tilside-sattes og forfulgtes, des større maatte Trangen blive til at modvirke den fortyskede og fortyskende Skoles Indflydelse. Under normale Forhold arbejder Skole og Hjem Haand i Haand paa Børnenes og de Unges aandelige Udvikling og Opdragelse; her staar de som Modstandere, det gælder om, hvem af dem der skal øve den største Indflydelse paa Børnenes nationale Anskuelse og Aandsretning. Denne Kamp, saa sørgelig den end er, fordi den ikke kan andet end faa en uheldig Virkning paa Børnene, har været staaende, saalænge Skolefortyskningen har været, og vil vedblive, saa længe der findes vaagne danske Hjem i Nordslesvig. Heldigvis har Erfaringen lært, at i denne Kamp bliver Hjemmet altid den sejrende Part, naar det vil gøre Modstand. Forældrenes Indflydelse paa Børnene er altid større end Lærerens.

Der er i Aarenes Løb indvandret et stort Antal Tyskere til Nordslesvig — alene Embedsmandsskaren udgør en betydelig Mængde — og denne Indvandring fremmes af al Magt. Der lyder som Følge deraf nutildags langt mere tysk Tale her end tidligere. Deri ligger dog ingen egentlig Fare for, at det danske Sprog vil blive fortrængt. Der er Eksempler nok paa, at de Indvandrede og navnlig deres Børn lidt efter lidt tilegner sig det Sprog, der tales af den Befolkning, blandt hvilken de maa færdes. Faren begynder først, hvor de dansktalende Hjem svigter i Kampen og ligesom tidligere i Angel og Mellemslesvig ikke strengt nok fredlyser Modersmaalet ved deres Arne, men af Sløvhed og misforstaaet Hensyn til Børnene lader det tyske Sprog faa Indpas inden Døre. Den Slags Tilfælde kan der dog næppe anføres mange af i Nordslesvig hidindtil.

Det udelukkende tyske Undervisningssprog øvede en skadelig Indflydelse ikke alene paa Kendskabet til Modersmaalet, men ogsaa paa Oplysningen i Almindelighed, fordi der nødvendigvis maatte hængaa flere af Skoleaarene, før Børnene var blevne det fremmede Sprog saa vidt mægtige, at det ikke hindrede dem i at tilegne sig Kund-

skaber i andre Skolefag. Dertil kom, at medens de i Skolen meget indgaaende belærtes om alt, hvad der angik Preussen og Tyskland, deri indbefattet Hertugdømmerne, af hvis Historie og tidligere statsretslige Forhold de fik en forvrænget, i mange Henseender endog falsk Fremstilling, lærte de saa godt som intet om Danmark; Danmarkshistorien, Danmarks Geografi og den danske Litteratur blev for dem lukkede Bøger.

For at bøde paa disse højst uheldige Forhold sendte mange af de Forældre, der havde Raad dertil, deres konfirmerede Børn paa Højskole i Danmark, og de blev lige saa mange levende Vidnesbyrd om, hvilken vækkende og frugtbringende Indflydelse et saadant Højskolebesøg havde baade i national Henseende og med Hensyn til de Paagældendes almindelige aandelige Udvikling. Derved maatte den Tanke af sig selv paatrænge sig, at det under de herskende Forhold vilde være af stor Betydning, ja endog maatte anses for en Nødvendighed at gøre saa mange af de Unge som muligt delagtige i dette Gode; der var ingen anden Udvej, hvis de ikke skulde bøde alt for haardt for, at Almueskolen satte Fortyskningen som Hovedformaal. Men hvorledes skulde det blive muligt at gennemføre denne Tanke? De, der havde Raad til at afholde Udgifterne ved et Ophold paa en Højskole eller en anden lignende Lærestanstalt i Kongeriget, var kun faa i Forhold til den øvrige store Mængde, der maaske gerne vilde være med, men ikke evnede det.

Et Par af de Mænd, hvem denne Tanke og dens mulige Gennemførelse i særlig Grad beskæftigede, var Gaardejer Jens Peter *Jensen* i Lovrup og Gaardejer Frederik *Høyberg*, Nørmark ved Visby. Jensens Fader, Gaardejer Peter Jensen, havde i sin Tid været en meget bekendt Mand paa Vesteregnet, han havde været Amtsraadsmedlem, senere Kredsdaysmedlem, og i det hele taget nydt en udstrakt Tillid hos Egnens Befolkning. Ogsaa Sønnen var kendt og anset. Det samme var Tilfældet med Høyberg. I deres Hjem og ved andre Lejligheder drøftede de med Venner og bekendte Forholdenes Stilling, og hvad der burde gøres for at modvirke Almueskolens uheldige Indflydelse og fremme Oplysningen blandt de Unge. Man kom sluttelig overens om at indbyde forskellige andre Mænd til et Møde i Tønder for at forhandle videre om Sagen, og ved denne Lejlighed besluttedes det at virke hen til Oprettelsen af en Forening, hvis Midler skulde anvendes i hint Øjemed. Der blev straks gjort Udkast til Vedtægter, der kunde forelægges paa et offentligt Møde, som agtedes afholdt i Skærbæk. Dermed var Sagen i Gænge.

I November 1892 udsendte 60 navngivne Mænd fra alle Egne af Nordslesvig, med hvem hine andre var traadte i Forbindelse, genem Bladene følgende Indbydelse:

„Vort Modersmaal er nu snart fuldstændig fortrængt af den offentlige Skole, vore danske Privatskoler er lukkede, og man forbyder os at lade vore Børn undervise i kongerigske Skoler. Disse sørgelige Skoleforhold maa ganske naturligt opfordre alle danske Forældre til af al Kraft at værne om den Rest af Dansk, der endnu er tilbage i Folkeskolen, til at tage energisk fat paa dansk Undervisning i Hjemmene, og til i saa stor Udstrækning som muligt at sørge for Ungdommens Undervisning i Dansk, efter at Skolepligten er ophørt.

„En Forening, som kan lede, spore og støtte Arbejdet i disse Retninger vil efter vor Mening kunne gøre et velsignelsesrigt Arbejde og danne et betydningsfuldt Led i den nationale Forsvarskamp, der er bleven os paatvungen.

„Vi indbyder derfor vore Meningsfæller til et offentligt Møde hos Gæstgiver Aabling i Skærbæk Onsdagen den 30. November, Eftermiddag Kl. 3, for at raadslaa om, henholdsvis oprette en almindelig Skoleforening for Nordslesvig.“

(Fortsættes).

Rester af vore Forfædres hedenske Tro.

Et Indsamlingsforsøg.

Af Cl. Eskildsen.

I Seminarieøvelsesskolens 8. Klasse, der besøges af unge fra Byen og Omegnen, har jeg „Hjemstavnslære“ en Time om Ugen. Forleden talte vi om vore Forfædres hedenske Tro og prøvede paa at finde Rester af denne Tro i vore Dage. I Samtalens Løb opstod der en Disposition paa Vægtavlen. Børnene nedskrev denne ved Timens Slutning og fik til næste Time som Opgave, paa Grundlag af denne Disposition at samle og nedskrive alt det, de kunde finde vedrørende dette Emne.

Resultatet af Indsamlingsforsøget meddeles nedenstaaende for at andre Lærere muligvis derved kunde tilskyndes til at foretage lignende Indsamlinger. Arkivar Hans Ellekilde, „Dansk Folkemindesamling“, har været saa venlig at gennemse Stoffet og ordne det bedre, end jeg formaaede. Hr. Ellekilde skriver bl. a.: Et Hovedpunkt i den gamle Folketro er, at nogle Mennesker er udstyret med større Magt end andre. Bruger de denne Magt i det godes Tjeneste, bliver de ansete som kloge Folk, bruger de den til ondt, bliver de skyet som Hekse. Derfor vil jeg foreslaa at begynde med Sagnene om kloge Folk og derefter Sagnene om Hekse. — Forvarselssynerne er bygget over den Tro — Skæbnetro — at alt sker i Synernes Verden, før det

sker i Virkelighedens Verden. Der er Forvarsel for de enkelte Menneskers Død og for Gaardenes Brand. — Bussemanden tilhører Børnemytologien, og Fortællinger om ham er i Reglen ikke værd at trykke, men De kan jo gøre en Undtagelse fra Reglen. — Jeg kan ikke mene andet, end at det vil være af Værdi, om De vil trykke Samlingen i „Sønderjydske Maanedsskrift“.

* * *

Kloge Folk.

Peter Iversen i Sønder Løgum havde endnu alle sine Tænder i Behold, da han var 80 Aar gammel. Han havde aldrig haft Tandpine, siden han var Dreng, thi da havde han været hos en klog Kone, som ogsaa kunde faa Tandpine til at gaa over. Og nu vil jeg fortælle, hvorledes hun bar sig ad med det: Hun tog en Pind og pillede ved hans Tandkød saa længe, til det blødte. Saa borede hun et Hul i en Egetræspæl, og der slog hun Pinden ind, og saa sagde hun til Drengen: „Hvis du nu klipper dine Negle paa Fredag, faar du aldrig mere Tandpine i din Levetid“. — Og han fik det heller ikke.

Der var en Kone i Uphusum, som kunde hjælpe for Børnelammelse. Hun gravede en Græstørv op, lavede et Hul i den, lagde den over Barnet og trak det saa op gennem Hullet, idet hun sagde nogle Ord. Derefter fik det saa nogen Medicin.

Anne Markussen, Skovgaard.

Hos en Gaardmand i Gerup døde der for et Par Aar siden saa mange Kreaturer. Man troede, at der var Hekseri i Spillet, og man fik Bud efter Troldmanden i Tinglev, Agrupmanden. Han gav Kreaturerne noget ind, og siden har man ikke mærket noget.

Jens Abild, Daler.

En Karl fra Drengsted havde for mange Aar siden en Cyprianus Naar han f. Eks lagde sin Jakke med Bogen i paa en Grøftkant, kunde man, hvis man kom kørende, ikke faa Hestene forbi.

Andreas Nørregaard, Drengsted.

En Mand fortalte mig forleden om en anden Mand, der kunde se forud. En Nat saa han, at der faldt et Barn ned fra et Loft. Han advarede da de Folk, hos hvem han boede, at de skulde passe godt paa Børnene. De lagde ikke videre Mærke til det, og da de en Dag var oppe paa Loftet med Hø, faldt et af Børnene ned fra Loftet.

Irma Hansen, Tønder.

Hekse.

For mange Aar siden, da min Bedstemor endnu levede, kom der tidt en gammel Kone hen til hende, for hun vilde saa gerne holde Snak. Min Bedstemor vilde dog aldrig have hende ind, for hvis hun rørte ved Blomsterne, vilde de ikke gro mere, og hvis hun rørte ved Kærnen, kunde min Bedstemor ikke faa Smør den Dag. Det var nede ved Rinkenæs, at dette skete.

Christine Rick, Tønder.

I Drenghsted boede der for 60 Aar siden en Heks. Hun skal have forhekset en ung Pige, som døde meget ung.

Andreas Nørregaard, Drenghsted.

Genfærd og Spøgelse.

Mellem Halk og Hejsager ligger der en Gaard, som hedder Bejersholm. Manden, der engang boede paa Gaarden, gjorde meget ondt. Da han var begravet, var der hver Morgen et Hul i Graven, selv om man nok saa tidt stoppede det til. Saa gravede man Liget op og gravede det ned igen med Hovedet nedad. Siden den Tid var der intet Hul mere, men det spøjte stadig paa Gaarden, hvor han havde boet. Naar Karlene om Aftenen kom ind i Gaarden, løb der en Hest imod dem, men naar de tændte Lys, var den væk. Om Aftenen hørtes der tidt Vognrumlen udenfor, men naar man gik ud og saa efter, var der ingen Ting. Senere flyttede der en anden Mand til Gaarden. Han sad meget ved Vinduet, og en Aften saa han en stor Stud med store Horn lige uden for Vinduet. Han gik ud med sin Bøsse for at skyde den, med da han kom ud, var den væk. Det blev stadig ved at spøge i Udhuset, og man flyttede det derfor et Stykke fra Beboelseshuset. Siden den Tid havde man Fred paa Gaarden.

Irma Hansen, Tønder.

Paa Trøjborg skal der hver Nat løbe et Spøgelse over Vejen i Nærheden af Gaarden, med Hovedet under Armen. — Min Moder har tjent paa Trøjborg, og hun har fortalt mig, at der i Høsten kom Karle til Gaarden helt oppe fra Nørrejylland. De skulde sove i Nærheden af Laden. Her spøjte det, idet der hver Nat paa et bestemt Klokkeslet kom et Kvindfolk, som lænede sig over deres Seng, uden dog at røre dem. Mange af de fremmede Karle blev bange, og hver Søndag Morgen var der nogle, der flyttede. Der var alligevel to Karle, som ikke var bange. De fik fat paa Jagthunden, og den skulde gribe Spøgelset. Men da Spøgelset kom, blev Hunden bange. Den rystede som Løv paa Træerne, og saa kunde de to heller ikke være der længere. Det er ikke godt at vide, hvad det har været.

Andreas Nørregaard, Drenghsted.

En Mand havde stjaalet fra en anden. Han fortrød det og druknede sig i en Mergelgrav. Men han fandt ikke Ro i Graven og kom altid om Natten tilbage til sit Hus, saa ingen turde bo i dette Hus. Til sidst lejedes det ud til en Mand, som ikke var bange for noget. En Nat, som denne Mand og hans Kone laa i Sengen, hørte de, at der kom nogen ind ad Døren. Manden stod op af Sengen, og Gengangeren stod foran ham. Manden spurgte, hvad han vilde, og Gengangeren fortalte, at de Penge, han havde stjaalet, laa begravet under Gulvet. Konen i Sengen havde hørt det hele, og hun blev sindssyg over det. Senere gravede Manden Pengene op og gav dem tilbage til den rette Ejer, og siden den Tid har man ikke mærket noget til Genfærdet.

Artur Petersen, Højer.

En gammel Kone i Drenghsted, som døde under Krigen, har mange set Genfærd af.

Andreas Nørregaard, Drenghsted.

Paa Forsøgsgaarden ved Rudbøl er der en Laage, som ikke maa lukkes op. Hvis nogen kommer ind ad den, vil han dø. Der fortælles, at det er sket to Gange, at nogen er gaaet gennem den, og begge er døde samme Dag. I denne Laage er der engang blevet dræbt et Menneske.

Paa Gaarden „Store Bombøl“ ved Klangsøl findes en Jerndør, som ingen tør aabne, fordi der engang har boet Sørovere paa Gaarden, og de har haft en skjult Gang fra denne Dør ind under Diget, som ligger lige ved Gaarden. — Paa denne Gaard kan de ingen Juleaftenssteg faa, og har aldrig faaet det endnu, fordi Stegen altid brænder op. Hver Gang, der kommer en ny Ejer paa Gaarden, faar han dette at vide.

Artur Petersen, Højer.

Dødningehoveder.

I Hejsager boede der en Smed. Paa hans Loft laa der et Dødningehoved, som ikke maatte flyttes, for saa blev der Spektakel i Huset. Der var saa en Mand, som sagde: „Jeg kan ikke lide, at det Dødningehoved skal ligge der“. Han gik da en Dag hen og hentede Dødningehovedet og begravede det, men siden den Dag fik han bulne Fingre, og der blev Spektakel i Huset. Smeden sagde, det var fordi han havde flyttet Dødningehovedet. Han maatte da gaa hen og grave det op igen og bringe det tilbage til Smedens Loft. Siden den Dag var der Fred i Huset.

Irma Hansen, Tønder.

Paa en Gaard i Over Jerstal laa der oppe paa Loftet Kraniet af en Okse. Naar dette Oksehoved blev fjernet, var der en saadan Uro paa hele Gaarden, at man ikke kunde være der. Man var nødt til at lægge det op paa Loftet igen, og saa snart man havde gjort det, var Uroen borte.

Helene Nielsen, Tønder.

Lygtemænd og Lys.

Min Bedstefar og Bedstemor kom en Aften nede fra Vodder og gik hjemefter til Birkelev. Det var blevet sent, og de slog Genvej ind over Mosen. De havde en Lygte med et Tællelys i, men uheldigvis slukkedes Lyset, og de havde ikke flere Tændstikker. Det var mørkt og taaget. Skønt de var godt kendt med Stien, gik de dog vild, men til deres Glæde saa de et Lys komme dem i Møde forude. De skyndte sig hen imod Lyset, men saa mærkede Bedstefar paa een Gang, at de var lige ved et Mosehul. De blev nu meget bange og kunde ikke flytte sig fra Stedet af Angst for at falde i et Mosehul. — Nu vidste de, at det ikke var et Menneske med en Lygte, de havde set, men at det var Lygtemandens Lys, de havde fulgt. — De stod nu længe stille i stor Angst, men saa ransagede Bedstefar endnu engang sin Tændstiksæske og fandt en Tændstik, der havde skjult sig. Den reddede deres Liv, thi de var kommet ind mellem lutter store Mosehuller.

Bothilde Tonnesen, Tønder.

Da jeg en Aften stod oppe paa Vollum Station, saa Konen paa Stationen og jeg en Lygtemand ude i en Eng mellem Vollum og Drenghed. Den stod stille et Øjeblik og var saa forsvundet.

Andreas Nørregaard, Drenghed.

Jeg har engang set en Lygtemand i Draved Skov. Det var et lille Lys ved Grøftkanten, men der skete ikke noget derefter, som det ellers plejer at gøre. Maaske har det ikke været en rigtig Lygtemand.

Anne Markussen, Skovgaard.

Man maa aldrig drille en Lygtemand, for saa vil man gaa vild.

Hans Skov, Tønder.

Jeg har engang set en Lygtemand hoppe i en Grøft, da jeg en Aften kom fra Jejsing og skulde hjem. Man plejer at sige, at der dør een, naar man ser en Lygtemand, og nogen Tid efter døde der ogsaa een.

Marie Burgwald, Rørkær.

Nissen og andre naturmytiske Væsener.

Det lykkedes ikke at faa en eneste Nissehistorie optegnet. Alle Børn meddeler overensstemmende, at de kun kender Nissen fra Fortællinger i Bøger.

Bussemanden.

Da jeg var lille, blev jeg tidt skræmmet med Bussemanden. Naar jeg skulde over til min Tante, sagde min Mor altid: „Pas aa for æ Bussemand!“ Jeg skulde altid forbi en stor Mergelgrav, og jeg troede, at Bussemanden sad dernede.

Cecilie Tygesen, Emmerske.

Da jeg var lille, sagde min Mor til mig, at Bussemanden boede inde i et mørkt Værelse, og hvis jeg ikke vilde være artig, kom jeg derInd.

Artur Petersen, Højer.

Da jeg var lille, var jeg altid bange for, at Bussemanden skulde komme efter mig, naar jeg gik ned i vor mørke Kælder. Engang var min lille Fætter paa Besøg hos os. Han skulde sove i en Stue for sig selv. Da han var kommet i Seng, sagde han til min Mor: „Ved du hvad, der er en Pige, der siger, at Bussemanden kan komme og spise os, men jeg er slet ikke bange for Bussemanden!“ Da min Moder et Øjeblik efter var gaaet i Seng, kaldte han paa hende og sagde: „Jeg vil alligevel hellere sove hos dig!“

Irma Hansen, Tønder.

Da jeg var lille, gjorde Mor mig ofte bange med „æ Bussemand“. Naar der var noget, jeg ikke vilde, sagde hun gerne: „Pas aa, ejzen komme æ Bussemand edde dø!“ Det var altid om Aftenen, jeg var bange for Bussemanden. Jeg troede, han sad paa Loftet i en mørk Krog eller gemte sig bag et Træ, naar jeg skulde ud. Jeg syntes, æ Bussemand var meget stor og i sorte Klæder, med en stor Næse og langt Haar og vældig store Hænder.

Mario Burgwald, Rørkær.

Da jeg var lille, gjorde min Mor mig altid bange med, at Bussemanden kom efter mig.

Christine Rick, Tønder.

Bussemanden er jeg som andre Børn blevet gjort bange for.

Andreas Nørregaard, Drenghøed.

Bussemanden kender jeg ikke noget til, og jeg er aldrig blevet gjort bange med ham.

Helene Nielsen, Tønder.

Bussemanden kender jeg ikke noget til, da jeg som lille ikke var bange for noget.

Anne Markussen, Skovgaard.

Bussemanden har jeg aldrig hørt noget om.

Jens Abild, Daler.

Forvarsel om Død.

En Kone har fortalt mig følgende: For mange Aar siden tjente jeg i Døstrup gamle Præstegaard. En Aften fik jeg af Fruen Lov til at gaa hjem. Da jeg hen paa Aftenen kom tilbage til Præstegaarden og vilde gaa ind i „æ Borrestue“, kunde jeg ikke komme over Tærskelen, fordi der ligesom laa noget der, og jeg kunde heller ikke finde Haandtaget i Døren. Jeg gik rundt i Stuen fra Dør til Dør, men hver Gang jeg kom til den Dør, der førte ind i Borgestuen, kunde jeg hverken se eller finde Dørgrebet. Endelig kom jeg ind. En af Pigerne spurgte, om jeg var syg. Jeg kunde ikke svare, men faldt besvimet om. Dagen efter spurgte Præsten mig, om jeg havde set noget, men jeg sagde, at det havde jeg ikke, jeg vilde ikke sige til Præsten, at jeg havde set noget ligge over Dørtærskelen. — Nogle Aar efter blev den nye Præstegaard bygget og den gamle nedbrudt. En gammel Tækker og en Arbejdsmand arbejdede med Nedbrydningen. En Dag skulde jeg over i den gamle Præstegaard og kalde paa en Pige. Da jeg kom ind i den Stue, hvorfra jeg den Aften ikke kunde finde ind i Borgestuen, laa den gamle Tækker over Dørtrinnet og var død. Et Par Lægter var gaaet i Stykker, og han var faldet ned og havde slaaet sig ihjel. Da jeg saa ham, slog det mig straks, at det var ham, jeg den Aften havde set.

Henrik Knudsen, Drøngsted.

For mange Aar siden sad en Familie en Aften inde i Stuen. Paa een Gang hørte de Hestetrev ude i Gaarden, men da man gik ud, var der intet at se. Et Aar efter paa samme Tid kom Bonden fra en anden Gaard ridende og fortalte, at deres Datter, som tjente hos ham, var død.

Andreas Nørregaard, Drøngsted.

Min Bedstefar fortalte engang, at hans Mor en Aften kom ind i Stuen og bad dem slukke Lyset, for hun havde haft et Varsel. Hun havde tidt et Varsel og kunde saa altid i Førstningen ikke taale at have Lyset tændt, thi hun blev syg. Hun havde denne Gang set et Ligtog, og hun fortalte, hvor mange Vogne der var, og hvem der sad i hver Vogn, saa nær som den næstsidsste Vogn, der sad en Kone, som hun ikke kendte. — En Tid efter kom hun med til en Begravelse i Nabolaget. Det var det samme Følge, hun havde set i Varsel, og den Kone paa den næstsidsste Vogn, som hun ikke kunde kende, var hende selv.

Bothilde Tonnesen, Tønder.

Da en Mand fra Vinum en Aften gik hjem fra sit Arbejde, kom han ind i en Ligskare. Da han kom ud for en af Vognene, saa han, at den

ene Hest tilhørte en Mand, som han havde tjent i mange Aar. Hesten kendte ham og gav sig til at „ronne“.

Henrik Knudsen, Drenghsted.

En gammel Kone fra Drenghsted skulde en Aften hen til sin Datter og Svigersøn, som boede omme i Byen, Det var maanelyst, men da hun kom hen til „æ Brandkeeld“, blev det paa en Gang mørkt, og hun syntes, hun saa nogle Vogne. Hun vilde gaa videre, men kunde ikke og maatte vende om. Nogle Maaneder efter døde den Mand, som boede i Huset ved Siden af Brandkilden, og Ligskaren holdt der, hvor hun havde set Vognene.

Henrik Knudsen, Drenghsted.

En Aften, da min Bedstefar skulde paa Besøg, saa han en Ligvogn køre. Han syntes, at der ingen kunde blive begravet paa den Tid af Dagen, og tænkte, at det nok ikke varede længe, før der vilde komme Lig. Det skete ogsaa; ikke længe efter døde der een i det Hus, hvor han havde set Ligvognen køre forbi.

Christine Rick, Tønder.

En Kone i Drenghsted skulde i Fjor en Aften hen til sin Datter. Det var en maaneklar Aften, men da hun var gaaet et Stykke, blev det paa een Gang helt mørkt foran hende, som om hun stod foran en mørk Mur. Hun vendte om og gik tilbage. Lidt efter gik hun derhen igen, og da var der ingen Ting i Vejen. — Fjorten Dage efter holdt der en Ligskare paa det Sted, hvor Mørket standsede hende, saa det har vist været et „Forsyn“, hun har haft.

Andreas Nørregaard, Drenghsted.

To unge Mennesker gik en Aften fra Daler til Østerby. Da de var kommet halvvejs, kunde de ikke komme videre, thi de stødte paa en Ligskare. Da sagde den ene: „Her kan vi ikke komme forbi“. og gik ned i Grøften. Otte Dage efter kom de samme to kørende fra Daler til Østerby, og da traf de paa samme Sted en Ligskare og maatte holde rolig, til den var kommet forbi.

Jens Abild, Daler.

Naar man møder en Ligskare i Forvarsel, skal man lægge sig ned midt paa Vejen. Saa hører og mærker man, som om der gik en Flok Gæs hen over een.

Henrik Knudsen, Drenghsted.

Vi havde en Hund, der nu er død for et halvt Aar siden. Nogle Dage eller Uger, før der skulde komme Lig, tuede den altid saa ynkeligt.

Jens Abild, Daler.

Der er bleven spaaet, at der skal ske en Jernbaneulykke ved Barsbøl. Folk har hørt en Jamren og Skrigen der, men der er ikke sket noget endnu.

Henrik Knudsen, Drenghsted.

Forvarsel om Brand.

I Sønder Vollum sad en Aften to Bønder sammen. Paa een Gang bankedes der paa Vinduet. Da de gik ud, var der ingen Ting at se. Ikke lang Tid efter bankede det igen, og da stod der en Mand udenfor, som vilde kalde paa Folk, fordi Nabogaarden brændte.

Andreas Nørregaard, Drengsted.

En Kone i Borrig, som kan se forud, saa en Aften en Gaard brænde, og Dagen efter brændte den ogsaa. — Den samme Kone saa et andet Hus brænde. Et Par Dage efter traf hun Manden, som ejede Huset, og spurgte ham, om han havde Huset i Brandkassen. Han spurgte, hvorfor hun vilde vide det, og saa fortalte hun, hvad hun havde set. Hen paa Sommeren brændte Huset, men Manden havde imens faaet det forsikret.

Henrik Knudsen, Drengsted.

Min Bedstefar og en anden gammel Mand saa en Dag en Gaard i Terp brænde i „Forbrand“. Flere Aar efter brændte Gaarden. — En Gaard i Drengsted og en i Vinum er ogsaa set i Forbrand, og begge er senere brændte.

Andreas Nørregaard, Drengsted.

Min Bedstefar saa en Aften, at Solvig brændte. Men Gaarden er ikke brændt endnu.

Hans Skov, Tønder.

Ved min Moders Hjem i Over Jerstal stod der en gammel Eg, og der blev fortalt, at naar denne Eg blev fældet, vilde Gaarden brænde. Min Bedstefar troede ikke derpaa og fældede Egen. Det er 20 Aar siden, og Gaarden er ikke brændt endnu.

Mellem Ballum og Randerup ligger der en Eng. Man sagde, at naar denne Eng blev pløjet, vilde der komme Krig. Da Engen blev pløjet, brød Verdenskrigen ud.

Helene Nielsen, Tønder.

Lysvarsel.

I Daler har man flere Gange set et Lys staa ude i en Dam, og der er bleven spaaet, at der skulde drukne een i denne Dam, men det er ikke sket endnu.

Jens Abild, Daler.

Mellem Jejsing og Store Tønde ligger der en Dam, hvor man i gamle Dage kastede de døde Dyr ned. Naar man en mørk Aften gaar forbi denne Dam, er der noget, som lyser nede paa Bunden.

Hans Thomsen, Jejsing.

I disse Dage (November-December 1929) viser sig tæt ved Husmand H. P.s Ejendom ved E.* et Lys i en Busk ved Siden af Vejen til V. Lyset hopper foran enhver, der kommer ad Vejen, hen til den Gaard i V., der tidligere tilhørte P. B., og derpaa hopper det tilbage til Busken. Beboerne paa Gaarden foruroliges meget af Lyset, og Karlene flytter, fordi

*) Af let forklarlige Grunde er her alle Navnene, ogsaa Meddelerens, udeladt.

de ikke vil blive der længere. En Dag, som de var ved at spænde Hestene for, kom Lyset og stillede sig foran Hestene, saa de blev bange. Da det som oftest viser sig ved Stalddøren, vilde en af Karlene en Aften kravle ind ad Karlekammervinduet, fordi han ikke vovede at gaa gennem Sialden, men ogsaa her hindrede Lyset ham i at komme ind. — Tre unge Mænd fra H. besluttede en Aften at fange Lyset. De havde omringet det, men det smuttede ud imellem dem. — Den tidligere Ejer er bleven jaget fra Gaarden, og Folk mener, at det er ham, der spøger. Maa-ske tænker han paa at brænde Gaarden af. Folkene paa L. har to Aftener i Træk set Gaarden i Forbrand. Den ene Aften løb de ind til Telefonen for at alarmere Brandvænet, men Klokken var over 8, saa de ikke kunde ringe Centralen op, og da de kom ud igen, var der ingen Ildebrand at se mere.

Folketro om Sol, Maane, Stjerner, Torden.

Man maa ikke se den nye Maane gennem Vinduet, det bringer Ulykke. Man skal gaa uden for og se den. Dette troede mange Folk i gamle Dage, og Bedstefar gør det endnu. Han gaar altid udenfor for at se den nye Maane. — Min Bedstefars Bror, som ogsaa troede derpaa, kom engang mod sin Vilje til at se Nymaanen igennem Vinduet. Nogen Tid efter brændte hans Gaard, og han var sikker paa, at det var, fordi han havde set Nymaanen gennem Vinduet.

Naar man ser et Stjernes kud og med det samme ønsker sig noget, skal Ønsket gaa i Opfyldelse. Men jeg tror ikke det passer, for jeg har prøvet det flere Gange, men mine Ønsker er aldrig gaaet i Opfyldelse endnu.

Anna Markussen, Skovgaard.

Naar det er Nytaars-Nymaane, skal den, der har Lyst, gaa ud og slaa op i en Salme, og hvad der staar i denne Salme, skal gaa i Opfyldelse. — Naar Solen stod op Paaskemorgen, skulde man i gamle Dage stille en Balje med Vand ud, og deri dansede Solen. — Naar man ser et Stjernes kud, kan man ønske sig noget, det vil gaa i Opfyldelse. — Naar der er Stjernes kud, flyver der en Skrædder til Himmels.

Andreas Nørregaard, Drengsted.

Hvis man har Vorter, skal man gaa ud og lade Fuldmaanens Straaler falde paa dem, stryge dem med Haanden og sige nogle Ord. Efter tre Uger vil de forsvinde.

Artur Petersen, Højer.

Naar man i Tordenejr peger efter Lynet, faar man en bullen Finger.

Elisabeth Jepsen, Jejsing.

Man siger, at Solen danser Pinsemorgen. Jeg har prøvet paa at faa det at se, men jeg saa saa meget som ingen Ting.

Mario Burgwald, Rørkær.

Man maa ikke se Nymaanen første Gang ud gennem en Rude, thi da vil der dø en i Familien. — Da jeg var lille, var jeg altid bange for Maanen. Naar jeg saa den om Aftenen i Sengen, krøb jeg under Dynen.

Helene Nielsen, Tønder.

Naar en Stjerne falder, skal man ønske sig noget, og naar man har faaet sig det ønsket, inden den er paa den Plads, hvor den staar rolig, gaar det i Opfyldelse.

Jens Abild, Daler.

Det siges, at naar man peger op paa Nymaanen, faar man en bullen Finger. — Naar der falder en Stjerne ned fra Himlen, betyder det Lykke, og saa skal man ønske sig noget.

Christine Rick, Tønder.

Jeg har hørt, at naar man ser paa Fuldmaanen en Tid, saa bliver man maanesyg.

Irma Hansen, Tønder.

Anden Folketro.

Da min Bedstefader endnu boede paa Vraagaard ved Klægsbøl, troede han bestemt paa, at hvis det første, han mødte, var en gammel Kone med Forklæde paa, saa vilde der ske noget galt paa Turen. Naar han skulde ud at køre, gik han derfor næsten altid ud for at se efter, hvem der kom paa Vejen. Hvis han saa ingen gammel Kone kunde se, kørte han, men mødte han tilfældigvis alligevel een, vendte han om eller kørte ind over Markerne. De gamle Koner vidste godt nok Besked, og de gik derfor tidt ind paa Marken, naar han kom kørende, eller de tog Forklædet af og svøbte det om Hovedet. — Traf Bedstefar derimod en ridende, var han meget glad, for det var der Lykke ved.

Anne Markussen, Skovgaard.

Naar man klipper Negle paa en Søndag, faar man Ulykker hele Ugen. — Naar man kravler ud gennem Vinduet, bliver man ikke større. — Naar Pigerne har et vaadt Forklæde for, naar de vasker op, faar de en fordrucken Mand. — Naar en Lampe bliver flyttet fra Bordet Juleaften, dør der een i Huset inden næste Aar. En Aften tog min Onkel Lampen fra Bordet og stillede den ud paa Køkkenbordet, men der døde ingen. — Man maa ikke sy Juleaften og Juledag, for saa faar man bulne Fingre. — Man maa ikke gaa ud i Stalden Juleaften Kl. 12, for da ligger Kreaturerne paa Knæ. — En ung Mand maa ikke sidde foran et Hjørne ved Bordet, for saa skal han være forlovet i syv Aar. — Tre Mand maa ikke tænde ved een Tændstik, for saa dør den tredje.

Cecilie Tygesen, Emmerske

Odin, Thor m. m.

Der fortælles, at der i Højer levede en Kæmpe ved Navn Balder. Han havde giftet sig med en smuk Kvinde fra Frisland. Paa samme Tid levede her ogsaa en Kæmpe ved Navn Hother. Han vilde ogsaa gerne have haft Balders Hustru. Det kom til Strid mellem de to Kæmper. Til sidst gav Gudinden Hel Hother en Rustning, og Hother dræbte nu Balder og ægtede hans Hustru.

Nogen Tid efter kom Balders Broder Bo hjem. Da han hørte, at Hother havde dræbt hans Broder, vilde han hævn det. Han sejlede med sit Skib ind i Lister Dyb. Men det var Ebbe, og han kunde ikke sejle ind i Havnen. Saa satte han sig paa sin Hest, der var med ombord paa Skibet, og red videre ind mod Højer. Undervejs faldt Hesten paa en

Sandbæk, og Stedet kaldes endnu „æ Hengst“. Resten af Vejen maatte han gaa. Han traf Hother paa Marken, i Færd med at pløje. De to begyndte nu at kæmpe med hinanden, og Bo vandt Sejer. Efter Hother fik Byen Navnet Høther og til sidst „Høvver“.

Artur Petersen, Højer.

Byggeoffer.

I gamle Dage lagde man Staal i Muren under Døren for at beskytte Huset mod det onde.

Hans Skov, Tønder.

Da Diget fra Højer til Daler blev slaaet, blev et lille nyfødt Barn levende begravet under Diget i Nærheden af Snurom. For at Barnet skulde sidde stille, fik det en Trelingskage i hver Haand. Det var en fattig Mands Barn, og dets Forældre fik mange Penge for det. Men Barnets Moder blev tosset derefter.

Jens Abild, Daler.

Bemærkninger til Indsamlingen.

Som man ser af forestaaende, har mange Børn deltaget i Indsamlingen, og nogle af dem har samlet meget. Resultatet svarer godt til de Erfaringer, jeg nu har gjort i mange Aars Samlearbejde. Man oversvømmes med Varsler og Overtro, men enkelte andre Ting søger man forgæves efter. Saaledes synes *Nissen* at være uddød i vore Dage. De mange Papirnisser paa Julehæfter og i Eventyrbøger har nok slaaet den lille Mand helt ihjel og gjort ham til en ren litterær Figur.

Enkelte Ting var nye for mig, saaledes f. Eks. at man ikke maatte se den nye Maane gennem Vinduesruden.

Særlig glad var jeg for det sidste Bidrag, Sagnet om det lille Barn, der blev ofret ved Digebygningen fra Højer til Daler. *Byggeofret* kendes fra mange hedenske Lande. Ved Udgravningen i Østen har man flere Gange fundet Beviser for, at der var begravet levende Mennesker under Husene, med Levnedsmidler som Offergaver i Haanden. Ogsaa her hjemme fra har man fundet Offergaver under Hus-tærskler, saa vidt jeg ved dog ikke Mennesker. Saa vidt Marsken gaar, kendes Fortællinger om, at der ved Digebygninger skulde begraves „noget levende“, hvis Diget skulde kunne trodse Stormfloderne. De vestslesvigske Diger skærmede Liv og Ejendom, og det er derfor let forstaaeligt, at man har gjort alt for at sikre dem, og at man ogsaa har grebet til gammel Overtro. Fra Frisland kender man Beretninger om Heste og Hunde, der er blevet levende begravet under Digerne. Her er altsaa nu optegnet et Sagn om et *Menneskeoffer* ved en Digebygning. Barnets „Trelingskager“ turde være et Minde om de Levnedsmidler, som Offeret i hedensk Tid fik med.

* * *

Maaske kunde andre Lærere faa Lyst til at prøve lignende systematiske Indsamlinger. Der vil ligesom her komme mange Avner, men der kan ogsaa samles fuldvægtige Korn. Stoffet bedes i saa Tilfælde sendt til Redaktionen af „Sdj. Maanedsskrift“ til Meddelelse i „Samleren“ eller til „Dansk Folkemindesamling“, Adresse: Det kongelige Bibliotek, København K.

Aaret 1830

indfaldt en meget *haard Vinter* med overmaade haard Frost og en stor Mængde Sne, som fæg sammen i store Dynger og vedholdt til 8 Dage før St. Pedersdag, da kom Tø, derpaa Afveksling med Frost og Dagsmildhed. Inden Marts Maanedes Udgang var al Sneen næsten borte.

Den 27. April kom Bierne med Dræt. Mai var tør, undtagen til sidst, da der kom Regn og Kulde, som vedholdt den hele Sommer til Mikkelsdag. I Efteraaret var godt Vejr, saa man til Mortensdag kunde faa Brændsel hjem og Hø bjerget, som til den Tid stod paa Marken. Derefter Regnvejr en fire Uger, og saa Frost til Aarets Ende.

Kornets Pris var til Indavlingen ligesom de to næstforegaaende Aar, men da steg Rugen til 4 Rigsdaler Tønden og derover, og andet Korn ligesaa. Boghveden var meget ringe og gav de fleste Steder hverken Foder eller Korn.

Den 27. Juni eller 3. Søndag efter Trinitatis blev holdt Fest over hele Danmark angaaende den *Augsborgiske Troesbekjendelse*, som skete den 25. Juni 1530 og siden er bleven holdt hvert 100 Aar; men denne Gang ikke med nogen Højtidelighed i Hygum Kirke, som de foregaaende Fester 1817 og 1826.

Der 16. August blev *Hygum Kirkes Orgel* højtidelig indviet. Kirken var indvendig prydet med Løv og Æresporte og Krands og fire ny store Vokslys paa Alteret. Amtmanden var tilstede, og Provsten, som prædikede, og en stor Deel af Omegnens Beboere, og Civile og Geistlige vare ogsaa tilstede. Samme Dag begyndte og de ny Psalmer i Kirken.

Af Jens Lauritzens Bog „om mærkelige Ting, som er passeret forhen og i min Tid.“

Tønder Amts Centraltrykkeri

Østergade 40

Tønder

Telefon 141

Bog- og Akcidenstrykkeri
Formularlager - Bogbinderi

Sjældne antikvariske Bøger fremskaffes hurtigt og billigt gennem vor stadige Forbindelse med Ind- og Udlandets største Antikvariater.

Hans Becks Boghandel
(J. N. Jepsen)
Tønder.

Vi er altid Køber til ældre sønderjysk Litteratur.

Johs. Paulsen Schmidt's Boghandel, Tønder

Vestergade 67

Telefon 261

Stort Udvalg i Skønlitteratur, Fyldpenne, Æskepost, billige franske Raderinger og Lædervarer.

Hurtig

og præcis Besørgelse af alt indenfor Bog-, Kunst og Musik-Branchen fra Indland og Udland.

I VESTSLESVIG

bør man læse

VESTKYSTEN.

Bil-

Traktor — Motor — Maskin

Smøre-

Olier

Fedt, Vognsmeelse, Gear-
kasseolie og Drivremme

kun Ima Kvaliteter

CARL BORCH

Tønder

Telf. 44

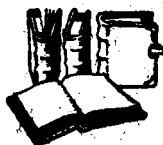
H. P. Lorentzen

V. J. Lund's Eftfl.

Bogbinderi og
Protokolfabrik

TØNDER

Østergade 40 Telf. 106 Over Gaarden

Alt Bogbinderarbejde
udføres hurtigt og solidt.

**LYS & KRAFT
RADIO**

STOREGADE 24 TLF. 378

N. PICULELL

Sønderjydsk Maanedsskrift Tønder

Postgiro Nr. 9816.

Abonnementspris fjerdingaarlig ved Posten Kr. 1,65, — i
Boghandelen eller frit tilsendt fra Seminarielærer Eskildsen
i Tønder Kr. 1,50.